

[سید سجاد آقا]

صورت‌حکم اعدام نوجوانان مرودشتی بهانه ای است تا مجدداً لایحه ای که از آذرماه سال ۱۳۸۳ چون سایر لوایح قضایی به انتظار نوبت رسیدگی در صحن علنی مجلس شورای اسلامی می‌باشد. هر چند با اصرار و تأکیدات مکرر رئیس قوه قضائیه و وزیران دادگستری مبنی بر تسریع در تصویب این لوایح، لایحه رسیدگی به جرائم اطفال در کمیسیون حقوقی قضایی مجلس جهت شور دوم در دستور قرار گرفت لیکن با اصل هشتادوی پنجشنبه روند تصویب تعدای از طرح‌ها و لوایح و ارسال پیش از ۵ طرح و لایحه به کمیسیون قضایی این لایحه بار دیگر مسکوت مانده است.

در ماه یک این لایحه این طور بیان شده است: «به کلیه جرائم افراد کمتر از ۱۸ سال تمام خورشیدی در دادگاه اطفال و نوجوانان رسیدگی می‌شود.»

امری که به واسطه وضع خاص ستین نوجوانی از لحاظ جسمی و روحی آنها راستحکم حمایت قانونگذار نموده تا هم در چارچوب سیستم رسیدگی به هم در کفیر، به گونه ای با آنان برخورد گردد که نوجوانان معارض با قانون بار دیگر به اجماع باز گردند. امری که اکنون نیز در شعب ویژه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان داده‌های عمومی پیگیری می‌شود.

لیکن سؤالی که در این خصوص مطرح می‌شود این است که ملاک و معیار برای انتخاب سن ۱۸ سال به عنوان فارق میان نوجوانی و بزرگسالی در این لایحه به گونه یه بوده است؟ گروهی از حقوقدانان لایحه به کوانسیون حقوق کودک که در سال ۱۳۲۷ ایران به آن ملحق گردید اشاره ای که در آن به این سن شده است تا این عقیده اند که باید در مسئولیت کیفری نیز ملاک ۱۸ سال در نظر گرفته شود. و به عبارت دیگر افراد زیر ۱۸ سال را معاف از مسئولیت کیفری تلقی نمود.

برای پاسخ به این امر باید بار دیگر ملاک ۱۸ کوانسیون حقوق کودک را مورد بازخوانی قرار دهیم که در آن این گونه آمده است: از نظر کوانسیون حاضر منظور از کودک افراد انسانی زیر ۱۸ سال است مگر آن که طبق قانون قابل اجرا، در مورد کودک سن بلوغ کمتری تشخیص داده شود. و از آنجا که اطلاق ۱۸ سال در این ماده اشاره به سن مسئولیت کیفری از نظر کوانسیون است باید اشاره کرد که طبق قانون لازم الاجرای یعنی قانون مجازات اسلامی تکلیف از روشنی می‌باشد. چرا که در ماده ۴۹ این قانون و مرسوم ۱ آن این گونه بیان شده است: «اطفال در صورت ارتکاب جرم بصورت مسئولیت کیفری هستند و تربیت آنان با نظر دادگاه به عهده سرپرست اطفال و عندالافتضا کانون اصلاح و تربیت اطفال می‌باشد؛ و تبصره ۱ آن صریحاً منظور از طفل را کسی می‌داند که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد.»

از سوی دیگر توصیه اکیدی که در موازین حداقلی ملحق مطرح راجع به دادرسی به نوجوانان «مقررات یکین» درباره تعیین سن مسئولیت کیفری به نظام‌های حقوقی کشورها شده است همین است.

جرائم پسران ۱۸ ساله و دختران ۹ ساله

به کلیه جرائم افراد کمتر از ۱۸ سال تمام خورشیدی در دادگاه اطفال و نوجوانان رسیدگی می‌شود

سن مزبور با واقعیت‌های محیط اقلیمی و اجتماعی هماهنگی داشته باشد و در این خصوص بلوغ عاطفی، روانی و عقلی نوجوان مورد توجه قرار گیرد. بر همین اساس در نظام کامن لای انگلستان کمترین سنی که امکان محکومیت شخصی به اتهام ارتکاب جرم وجود داشته سن ۷ سالگی بود و حداقل سن فعلی ۱۰ سال است و یا در کشور قبرس، ایرلند، یخشتنشینان و کشور سوئیس ۷، اسکاتلند و ایرلند شمالی ۸، جزیره مانت و در یونان، هلند، سن مارینو و ترکیه ۱۲، فرانسه ۱۳، دانمارک، بلغارستان، آلمان، مجارستان، ایتالیا، لتونی، لیتوانی، رومانی و پولونی ۱۴، جمهوری چک، دانمارک، استونی، فنلاند، ایسلند، نروژ، اسلواکی و سوئد ۱۵، اندورا، لهستان، پرتغال و اسپانیا و ۱۶ در بلژیک و لوکزامبورگ ۱۸ سال ملاک عمل بوده است.

هماطوری که بیان شده سن ملاک در مسئولیت کیفری بلوغ شرعی می‌باشد یعنی همانگونه که در ماده ۴۱۲۱ قانون مدنی آمده است

۱۵ سال تمام قمری برای پسران و ۹ سال تمام قمری برای دختران است. اگر امر در لایحه اعلام شده است. لیکن اگر به لایحه رسیدگی به جرائم اطفال بنگاریم پرسش‌های دیگری نیز به ذهن خطور می‌کند.

همان طور که پیش از این ذکر شد فلسفه رسیدگی جداگانه به جرائم نوجوانان معارض با قانون و اطفال که لایحه پیش‌بینی کرده است مجازات‌هایی از نوع مجازات‌های اجتماعی برای آنان، در نظر گرفتن نوعی تخفیف به واسطه شرایط روحی و جسمانی سال‌های نوجوانی و اثرات دوران بلوغ می‌باشد. اما باید قانونگذار این امر را نیز در نظر بگیرد که قانون باید در جامعه و فرهنگ ایران زمین جاری شود. در مملکتی که به استناد قوانین استعدادی نیروهای مسلح (اعم از ارتش، سپاه و نیروی انتظامی) ملاک استخدام سن ۱۶ سال تمام می‌باشد و قانونگذار محترم باید به این نکته توجه کند که با تصویب لایحه رسیدگی به جرائم اطفال و اذعان به این امر که سن ماقبل ۱۸ سال کودک و نوجوان می‌باشند دست‌گروه‌ها و نهاد‌های ملی المملی مدعی حقوق بشری را برای ایراد اتهام به گراگیزی کودکان در امور نظامی و جنگی در نظام جمهوری اسلامی باز گذارده و قدرت دفاع را سلب می‌کند.

از سوی دیگر آیا طراحان عرف جامعه ما سن ۱۸ سال را ملاک مناسب برای تشخیص کودکی از بزرگسالی می‌دانند؟ وقتی که طبق ماده ۴۱۰۴۱ قانون مدنی سن ازدواج برای دختر ۱۳ و برای پسر ۱۵ سال در نظر گرفته شده و پیش از آن نیز در صورت صحت به تشخیص دادگاه این امر می‌تواند مستند گردد. پس

۹ اصل حیاتی در اینترنت

[مهدی صمدی]

هر چند هم اکنون با وجود پی‌اچ‌دی میلی نوجوانان اینترنت نیز، محیط سایبر به فعالیت خویش مشغول است لیکن کارشناسان متخصصان و اعالی حقوق در تلاش‌گسترده می‌کوشند تا اصول کلی را برای اینترنت‌های ایجاب قواعد حقوقی این اصول از چند جهت مآثر اهمیت است. اولاً این که برای آشنایی بیشتر با این محیط می‌توان به سراغ این اصول رفت و با توجه به آنها شناخت‌نمونه‌های از واقعیت‌های محیط وب به دست آورد. از سوی دیگر شناخت آنها می‌تواند تأثیر بسزایی در فرآیند آموزشی و ایجاب قواعد حقوقی داشته باشد چرا که برای صحت و سلامت یک قانونگذاری یکی از اصولی ترین قدم‌ها شناخت اصول حاکم بر این پدیده است. در این صورت می‌تواند با توجه به نظر کارشناسان امر از قواعد حقوقی حاکم بر اینترنت را معرفی کنیم.

(۱) اصل آزادی دسترسی به اطلاعات

«دستون سرفه، معتقد است که آنجا که اینترنت به شکل آزاد و باز شکل گرفته است، باید همچنان به همان صورت باقی بماند. آنچه مشخص است کارشناسان تلاش فراوانی به خرج می‌دهند تا از نفوذ دولت‌ها در عرصه مدیریت اینترنت جلوگیری کنند ولی آنچه مشخص است این است که حتی اگر در این امر موفق نباشند مطمئناً نتوانند گذشت‌اتحاد اصل آزادی دسترسی به اطلاعات مورد خدشه واقع شود. البته ذکر این نکته نیز خالی از قایده نخواهد بود که این اصل با یکسری چالش‌هایی مواجه است. برای مثال آلم و ارقام درباره کاربرد آن رویایی و آمریکایی اینترنت در مقایسه با کاربران آفریقایی، وضع و حسنجانی را به نمایش می‌گذارد. از سوی دیگر از آنجا که قریب به ۷۰ درصد اینترنت با زبان انگلیسی نگاشته شده می‌توان تصور کرد که تا چه اندازه تکاملی است دیگر زبان‌ها توان استفاده از آن را خواهند داشت.

(۲) اصل تخصصی بودن اداره اینترنت

دانشمندان معتقدند دولت‌ها قادر به اداره اینترنت نیستند. زیرا این مسأله یک امر کاملاً تخصصی است. هر چند کارهایی که امروزه به اینترنت سپرده شده است لزوم این الملی شدن اداره آن را افزایش داده است. یک نمونه جدی دولت‌ها نیز این باروند که نمی‌توان بدون مسان قرار دادن فعالیت‌های تخصصی، اداره کرد‌فعلی‌ای برای آن پیش‌بینی کرد. البته حتی نظر طالب تری دارند. آنها معتقدند باید مدیریت از ایگان سلب نشود، بلکه مدیریت خود آنان از دولت‌الات متحده خارج و به یک سازمان ملی سپرده شود.

(۳) اصل همساز بودن و پاسخگویی به همه

اینترنت به شکلی طراحی شده است که امکان تطبیق‌پذیری آن را وجود نداشته باشد، به عبارت دیگر فعالیت‌های مردم به عنوان مبنای کار آن به شمار

می‌رود. علاوه بر آن امکانات لازم برای دستیابی به اینترنت برای همه مردم به صورت یکسان وجود داشته و به عبارتی سهل‌الوصول‌ترین راه برای دستیابی به اطلاعات به شمار می‌رود. این اصل نتیجه عملی اصل اول یعنی آزادی دسترسی به اطلاعات به شمار می‌آید و نقطه دیگر همین واقعیت است.

(۴) اصل عدم ترسزدایی و عدم امکان اخراج

اگر تصور کنیم همه باید بتوانند به طور آزاد به اطلاعات دسترس‌پذیر پیدا کنند باید پذیرفت که این اطلاعات باید همیشه در دسترس بوده و هیچ فرقی میان

هیچ کس نمی‌تواند با به تعطیلی کشاندن یک رایانه خاص، اینترنت جهانی را خاموش کند. طراحان اینترنت سعی کرده‌اند اوضاع به شکلی پیش‌رود که اگر یک قسمت از مراکز مدیریت اینترنت خراب شد مراکز دیگر وظایف آن را به عهده گیرند. این مسأله بر امکان دوام شبکه می‌افزاید. به علاوه باید امکان اخراج هیچ کاربری به وسیله هر یک از مراجع موجود است. البته این تا زمانی است که کسی به سوءاستفاده‌هایی که قانون آنها را منع کرده دست نزده باشد. در غیر این صورت تا هر وقت، کسی را به عهده‌ای می‌تواند در محیط اینترنت باقی بماند و علاوه بر کسب اطلاعات و دانایی به بسط و گسترش عقاید خویش بپردازد. این امکان که یک پلیس یا نیروی انتظامات در شبکه وجود داشته باشد هر چند به راحتی می‌تواند فراهم شود لیکن با اصل عدم امکان اخراج سازگاری ندارد. بسیاری از آقای گفت‌وگو برای رعایت اصول بود به این راه حل متوسل می‌شوند لیکن اصل اساسی در اینترنت عدم‌توسل به چنین حربه‌ای است.

(۵) اصل تقویت نوآوری و خلاقیت با تکلیف بر داوطلبانه بودن

دستون سرفه و به علاوه یکی از پدران اینترنت نام برده می‌شود معتقد است هر چند قواعد استفاده از اینترنت کمتر توسعه یافته است لیکن مشکل زمانی به وجود خواهد آمد که نوآوری و آزادی خلاقیت که در اینترنت به عنوان اصل و پایه مورد شناسایی قرار گرفته است مورد خدشه واقع شود.

اینترنت همواره محیطی اخلاقی کرده که همگان می‌توانند با تکلیف بر توانایی‌های خود دست به ایجاب و خلاقیت بزنند لیکن این هراس وجود دارد که اگر مدیران آن بفرزدت‌ها باشند به نحوی جلوی این مسأله گرفته شود. چنان‌چون یکی از پیشگامان عرصه اینترنت نیز معتقد است بزرگترین ویژگی مدیریت اینترنت داوطلبانه بودن مدیریت در آن است. از آنجا که خلاقیت به طور آزاد در حال گسترش است هر نقطه‌ای می‌تواند متغیر و نوآور خلاق را تصور کرد که می‌توانند راه‌حل‌های بهتری برای اداره اینترنت پیشنهاد دهند. از این رو به قول جان بوستلر اصل عدم ترسزدایی و عدم ترسزدایی از اداره مدیریت آن در نظر گرفته‌شده تا هر کسی پیشنهاد بهتری ارائه دهد بتوان از آن نیز سود جست.

(۶) اصل اجتماعی

مؤمن معتقد است یکی از اصول اینترنت قوانین اجتماعی حاکم بر آن است. او با بزرگترین این نقطه دارد هویت پیچیده و سازماندهی شده اجتماعی و مسئولیت فوق‌العاده‌ها که در آن ایجاد شده نشان دهد.

(۷) کنسانسیون

برای آن که قانونی اجرا شود لازم است میزان قابل قبولی از اطراف‌ای نفع آن در حقوق بین‌المللی نسبت به

قانون برای همه

قوانله

نوشته‌ای است غالباً عادی حاکی از توافق بر واقع ساختن عقدی در مورد معینی که ضمانت اجرای تخلف از آن پرداخت مبتل می‌عین است. این توافق شامل ماده ۱۰ قانون مدنی است. قوانله‌ها یک عمل حقوقی حاصل‌اراده در طرف است که خواسته‌اند با این عمل، حقوق و تکالیف خود در روابط حقوقی خود ایجاد کنند متضاد بر این که ماده ۱۰ قانون مدنی که مبستنی بر اصل آزادی قراردادها هست عمل آنها را به رسمیت می‌شناسد و در روابط حقوقی آنها مؤثر است. برای پی‌بردن به ماهیت واقعی قوانله‌ها باید به عقیده طرفین توجه شود. ممکن است قوانله فقط به امضای یکی از طرفین رسیده باشد و در واقع تعهدی مذبور پیش‌بینی شده است؟

همچنین تا پیش از اصلاح قوانین انتخاباتی در مجلس دوره هفتم مجلس شورای اسلامی سن مسئولیت سیاسی جهت شرکت در انتخابات ۱۵ و یا ۱۶ سال بوده است و نوجوانان ۱۵ ساله دارای رشد و شعور، مورد مشارکت در سرزنوشتن سیاسی مملکت تلقی می‌گردیده‌اند. امری که ریاست محترم جمهوری نیز در سخنرانی خود به مناسبت آغاز سال تحصیلی بر آن تأکید نمود و وعده ارسال لایحه‌ای از جانب دولت به مجلس و ملامت قرار گرفتن سن ۱۵ سال به جای ۱۸ سال برای شرکت در انتخابات داد تا هدیه‌ای از جانب دولت در آغاز سال تحصیلی به جوانان برومند جمهوری اسلامی ایران باشد.

● نکته آخر

اگر منظور قانونگذار سن مسئولیت کیفری همان بلوغ شرعی است که در تبصره ماده ۲۴ لایحه نیز به آن اذعان گردیده است و پسران از ۱۵ سالگی و دختران از ۱۳ سالگی مسئول افعال و رفتار خود می‌باشند و باید در قبال رفتار معارض با قانون خود در برابر ملاک و معیار این تبصیح که دختران را ۹ سال و پسران را تنها ۳ سال بالاتر از سن بلوغ شامل تخفیف در نوع رسیدگی و مجازات می‌داند، چیست؟

منابع

- ۱- حقوق کیفری عمومی، دکتر سید محمد تقی میرزایی، انتشارات حقوقی، تهران، ۱۳۸۴
- ۲- حقوق کیفری عمومی، دکتر سید محمد تقی میرزایی، انتشارات حقوقی، تهران، ۱۳۸۴
- ۳- حقوق کیفری عمومی، دکتر سید محمد تقی میرزایی، انتشارات حقوقی، تهران، ۱۳۸۴
- ۴- حقوق کیفری عمومی، دکتر سید محمد تقی میرزایی، انتشارات حقوقی، تهران، ۱۳۸۴

آن نظر مساعدی داشته باشند. کنسانسیون یکی از روش‌های تبدیل یک قاعده یا یک حکم مشی است در این روش نه تنها یک عده خاص و یک اکثریت مورد قبول، بلکه همه افراد این نسبت به قبول یا رد آن اظهار نظر می‌کنند. اینجاست که برای کسی به صورت ورفه‌ای هر هزار دیگر دیگر معیار می‌آید، بلکه همان‌طور ایجاد می‌شود که همه در میان خود به یک نظر مثبت درباره قضیه‌ای واقف می‌شوند. برای مثال اصل عدم‌توسل به زور را می‌توان قاعده‌ای دانست که در زمان تصویب بلوغ به طور اجماع مورد توافق همه کشورها بوده است. این مسأله در قضیه هدایت یکپارچه واحد و یونیفکارد و دانایی به بسط و گسترش عقاید خویش بپردازد. این امکان که یک پلیس یا نیروی انتظامات در شبکه وجود داشته باشد هر چند به راحتی می‌تواند فراهم شود لیکن با اصل عدم امکان اخراج سازگاری ندارد. بسیاری از آقای گفت‌وگو برای رعایت اصول بود به این راه حل متوسل می‌شوند لیکن اصل اساسی در اینترنت عدم‌توسل به چنین حربه‌ای است.

(۸) اصل توزیع صحیح قدرت

در اینترنت مسأله تخصص جایگاه ویژه‌ای دارد. در صورتی که مدیریت در آن به صورت صحیح تقسیم نشود به قول معروف کار به کاراند سپرده نشود مشکل به وجود خواهد شد.

۵. عبارت دیگر مسأله اصلی و اساسی درباره حاکمیت بر اینترنت توزیع صحیح قدرت است. ایگان هم اکنون دقیقاً دست به همین کار زده است. اگر قرار باشد مدیریت وب به صورت سیاسی صرف درآید و مسائل فنی و تخصصی از نظر دور نگاه داشته شود مطمئناً آثار زیانبار انتقال قدرت از ایگان به یک نظام بین‌المللی نمود پیدا خواهد کرد. در اینجا می‌توان سابقه نهاد‌هایی چون ITV، اتحادیه بین‌المللی پست یا سازمان بین‌المللی انرژی اتمی را مثال زد که هر چند نهادهای تخصصی به شمار می‌روند لیکن در زمینه‌های که نتوانسته‌اند بی‌طرفی خود را به طور کامل حفظ کنند منشأ بلایای حقوقی زیادی بوده است.

(۹) اصل توجه به تنوع فرهنگی

این اصل از جمله اصولی است که هر چند به وسیله مؤسسان اینترنت مورد توجه بوده لیکن قویاً مورد بی‌رحمی قرار گرفته است. متأسفانه هم در اکثر اینترنت‌های عملکردی دقیقاً همان این اصل برای گذشتن است و به جای حذف یا زمینه‌ای فراهم شده تا فرهنگ غرب بسط و گسترش یابد. مردمان دیگر فرهنگ‌ها اولاً کاملاً دسترس‌پذیر نیستند و اینترنت را ندارند. ثانیاً در صورت دسترس‌پذیر نبودن چنین حدود ۱۰ درصد آن را مورد استفاده قرار دهند. پس آن که به زبان انگلیسی آشنایی داشته باشد. حتی اگر این آشنایی نیز وجود داشت فرهنگ غرب قبل از دانایی‌های مد نظر به مردم دیگر نماند. خواهان رفتار و این نقطه مقابل اصل توجه به تنوع فرهنگی است. در اینجا است که بین‌المللی شدن مدیریت اینترنت می‌تواند تأثیر بسزایی بر این اصل و نتایج آن داشته باشد.

۷. اصل اصول از سبک و تنوع مدیریت فعلی و تفکرات حاکم بر اجزای این جهانی در باره اعمال حاکمیت بین‌المللی بر اینترنت استنتاج شده است.